

1. Onze synode klaagde over het feit, dat men verdoezelde den tekst van hun vonnis („openbare grove zonde“).

2. Hún synode antwoordt: denk eens aan de kerkelijke praxis inzake kleine zonden, Middelburg 1933.

3. Onze deputaten replieeren: die praxis is thans niet aan de orde; bij óns heette het immers „openbare grove zonde“; verdoezel dat toch niet langer.

4. Prof. R. antwoordt: deputaten maken veel te groote scheiding tusschen groote en kleine zonden, en schuift aldus op ons de schuld voor een onderscheiding die zijn eigen synode in dit verband maakte.

5. Dit gedaan hebbende, distancieert hij zich evenwel van zijn eigen synode; hij spreekt niet meer met Zwolle over „groote“ en „kleine“ zonden, waarbij een verschillende praxis gevolgd wordt; doch hij begint nu te werken met een nieuwe, volgens hem beallisende, onderscheiding: zijn het zonden voortkomende uit een onbekeerd hart, ja dan neen.

Doch daar gaat het niet over. De synode heeft in de vonnissen zich niet uitgelaten over ons hart, en art. 78—80 K.O. laten dat ook buiten beschouwing. Doch de synode sprak van openbare grove zonde, die ons de verkondiging waardig doet zijn, dat we geen deel in het rijk van Christus hebben, zolang we in zulke zonde blijven. Dat zijn de feiten. We hebben niet te maken met de Zwólse onderscheiding tusschen „kleine“ en „groote“ zonden; evenmin met die van prof. R. tusschen zonden uit een bekeerd en zonden uit een onbekeerd hart. Alleen met de vonnissen wegens openbare grove zonde, vonnissen die bewust uitgaan van in het avondmaalsformulier en de K. O. gemaakte onderscheidingen. Het benauwende is: men laat den molen van particuliere opinies lustig malen. Doch wanneer krijgen de lezers van prof. R. de feiten eens precies te hooren?

De situatie wordt, geloof ik, nog dagelijks slechter. In '44 zagen we rechters, die — ondanks alle onrecht — toch nog hun vonnissen wilden gronden op de vaste regels der K.O. In '47 echter ontdekten we slechts mensen, die, terwijl ze om vredes-onderhandelingen roepen, niets anders doen dan oorlog voeren op een zeer elastisch front.

B. HOLWERDA.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

PERSONALISTISCH SOCIALISME.

Een omschrijving van hetgeen onder socialisme moet worden verstaan wordt steeds moeilijker. Socialisme is een klee, waarin allerlei uiteenlopende richtingen en beschouwingen zich hebben gehuld. Het veel gedragen jasje van het socialisme is daarom wat verschoten, kleurloos geworden. Ter opluistering wordt het daarom van allerlei soorten garnering voorzien. Zoo spreekt men van marxistisch socialisme, gildensocialisme, kathedersocialisme, staatsocialisme, liberaal socialisme, agrarisch socialisme, christelijk socialisme en zelfs van nationaal-socialisme.

Een garnering, welke thans zeer in de mode is, is die van het personalisme. Ook echter bij het personalistisch socialisme is dit socialisme een nogal kleurloos begrip. Het beteekent het streven naar een antikapitalistische volkshuishouding. Dit socialisme wordt nu echter nader bepaald en gericht door de toevoeging „personalistisch“.

Het schijnt wel uitermate moeilijk van dit personalisme een duidelijke definiëring te geven. De meeste omschrijvingen blijven in het vage hangen. Het personalisme, zoo wordt gezegd, wil zoowel het individualisme als het collectivisme vermijden. Het gaat uit van de menselijke persoonlijkheid, maar dan van den mensch in gemeenschap. Geert Ruygers drukt het aldus uit, dat het personalisme streeft naar een nieuwe geestelijke gemeenschap, die berust op het concreet besef van persoonlijke verantwoordelijkheid. Strijdend voor de waarden van de menselijke persoonlijkheid komt het op voor persoonsrechten zoodat vrijheid van godsdienst, recht op privaat eigendom, vrijheid van meeningsuiting, vereeniging en vergadering, enz. Uitgangspunt van het personalisme is dan ook de bescherming van de hoogste menselijke waarden, barmhartigheid, gerechtigheid, naastenliefde en vrijheid. Het klinkt alles welluidend en schoon.

Een beschouwing van Prof. Okma.

In „Nederlandsche Gedachten“ van 30 April 1947 geeft prof. Okma een beschouwing over dit personalistisch socialisme. Hoewel hij hierop ook kritiek uitoefent, vinden verschillende punten van dit personalistisch socialisme bij dezen schrijver toch wel waardeerend. Zoo merkt hij op, dat zij in tegenstelling met het humanisme van de vorige eeuw de absolute souvereiniteit van de rede, de volkssoevereiniteit en de staatssoevereiniteit verwerpen. Is dit wel heelmaal juist? Inderdaad zegt het personalisme een wet te erkennen, waaraan ook de staat onderworpen is. Welke is echter die wet? Men streeft naar barmhartigheid, gerechtigheid en meer dergelijke schoone deug-

den. Welken inhoud hebben deze deugden echter bij de personalisten? Volgens hen komen sommige mensen tot de erkenning van deze normen door het evangelie, maar anderen op grond van hun humanistische levensovertuiging.

Hierin zit de kardinale fout bij het personalisme. Men gaat er van uit, dat menselijke overtuiging en goddelijke openbaring tot één zelfde norm kunnen leiden. In feite erkent men dus twee souvereinen: God en den menschenlijken geest. Ook prof. Okma moet in zijn artikel erkennen, dat het personalisme als fundament voor het hooger gezag ten slotte niets anders te bieden heeft dan het bewustzijn of de intuïtie.

Maar waarin bestaat dan de vooruitgang van het personalisme ten aanzien van het humanisme? Of men nu als soeverein neemt de rede of het bewustzijn, blijft practisch gelijk. Misschien is het eerste zelfs nog beter. Of zit hierin de vooruitgang, dat men Gods openbaring stelt naast de menselijke intuïtie? Maar hierin bedriift het personalisme afgoderij door naast God het menselijk bewustzijn tot soeverein te verheffen. Het is dan ook niet juist en kan niet juist zijn, wat de personalisten beweren, n.l. dat men op grond van de Schrift en op grond van de menselijke overtuiging kan komen tot dezelfde normen: Gerechtigheid, waarheid en naastenliefde. Normen als gerechtigheid, liefde en waarheid hebben personalistisch opgevat geen inhoud, noch beteekenis. Gerechtigheid, liefde en waarheid hebben alleen dan beteekenis en inhoud wanneer zij in Christus gegrond zijn, omdat zij in Hem vleesch geworden zijn. Alle geestelijke waarden ontleenen alleen hun beteekenis aan hun absolute binding aan den Christus der Schriften.

Personalisme en Calvinisme.

Prof. O. meent, dat het personalisme zoodat wij dat vinden bij Denis de Rougemond (een van de vaders van het personalisme) staatkundig nauw aan het A.R. beginsel verwant is. Hij voegt hier echter aan toe: „De theologische denkbeelden van de Rougemond zijn zeker niet die van het calvinisme“.

Valt de schrijver nu zelf niet in de strikken van het personalisme? Meent hij werkelijk, dat een niet-calvinist op staatkundig gebied een theorie kan ontwerpen, welke nauw aan het calvinisme verwant is? Indien dit zoo ware, had het personalisme gelijk. Dan zouden dus zij, die uitgaan van de H. Schrift, en zij, die Gods Woord verwerpen, tot de zelfde normen kunnen komen voor het staatkundig streven. Dit wordt juist door het personalisme beweerd en op grond hiervan wordt samenwerking in één partijverband mogelijk geacht.

Prof. O. laat zich bij zijn beschouwing m.i. te veel leiden door de omstandigheid, dat het personalisme vaak termen gebruikt, welke aan het calvinisme verwant zijn, doch deze termen met een anderen inhoud vult. Een personalist zegt bijv. op te komen voor gerechtigheid, een calvinist eveneens, maar daarom zijn beide levensbeschouwingen nog niet aan elkaar verwant. Wanneer een calvinist opkomt voor gerechtigheid en voor de rechten van den mensch, komt hij hiervoor niet op zuiver op grond van de waarde der menselijke persoonlijkheid, doch uitgaande van de rechten Gods, wiens lof en eer het einddoel van alles is. Het personalisme ijvert dus met zijn opkomen voor gerechtigheid, liefde en waarheid niet voor hetzelfde als het calvinisme.

Wanneer prof. O. dan ook de practijk van het personalisme beschouwt, wordt zijn critiek veel scherper en juist. Het Indische drama behoeft ons, gezien de personalistische levensbeschouwing, dan ook werkelijk niet te verbazen. De gedragslijn der regering is een consequente toepassing van deze beschouwing. Juist het Indisch beleid doet zien, dat gerechtigheid, welke niet haar uitsluitende basis vindt in Gods Woord, gruwelijk onrecht wordt. Het toont, dat humanistische barmhartigheid tenslotte voert tot barbarij. Het maakt ons duidelijk, dat ook de vrijheid van den mensch bij het personalistisch socialisme een utopistisch ideaal is, in de practijk devalueerend tot staatsonderdrukking.

Zijn de tegenstellingen tussen A.R. en P. v. d. A. op sociaal-economisch gebied fundamenteel of niet?

In verband met de beschouwing van prof. O. wilde ik nog eenige opmerkingen maken. De samenvatting van prof. O.'s betoog kan ongeveer als volgt luiden: De tegenstellingen tusschen A.R. en Partij van den Arbeid zijn op sociaal-economisch gebied niet fundamenteel, en dus practisch wel oplosbaar. Staatkundig vertoonen personalisten en calvinisten veel verwantschap, maar hoewel het personalisme op zich zelf niet strijdig is met het chr. geloof, is deze beschouwing staatkundig onvoldoende, daar het geen rotsvasten grondslag biedt voor het gezag.

Ik moet eerlijk bekennen, dat ik van deze beschouwing, komend uit de pen van een A.R., niets begrijp. Ik ben van overtuiging, dat de sociaal-economische beschouwing van de Partij van den Arbeid gedragen wordt door een onschijnlijke levensbeschouwing en dus door en door onchristelijk is, ons land voert naar het staatsocialisme, leidt tot onderdrukking van de menselijke persoonlijkheid en daarom slechts gradueel verschilt met het nationaal-socialisme. So-

ciaal-economische beschouwingen zijn nooit los te maken van iemands geheele levensbeschouwing.

Gaarne zou ik dan ook zien, dat prof. O. nader aangaf, hoe hij een synthese dacht te bewerken tusschen de sociaal-economische beschouwing van de Partij van den Arbeid en de A.R. En wat die staatkundige verwantschap betreft tusschen personalisme en calvinisme, — hij slaat (gelukkig) zijn eigen bewering al den bodem in door op te merken, dat alleen het chr. geloof ons vasten grondslag geeft voor gezag en vrijheid. Daar het personalisme dezen grondslag ten eenenmale mist, kan van eenige verwantschap dan ook geen sprake zijn. Steeds blijft er ook op staatkundig terrein een principiële verschil tusschen hetgeen de mensch bedacht heeft en wat God heeft geopenbaard in Jezus Christus. Voor ware menschenliefde, gerechtigheid en waarheid kunnen niet humanisme en christendom de levensbronnen zijn.

Ik eindig met een aanhaling uit het artikel van van der B. in „Nederlandsche Gedachten“, 6 Juli '46: „Maar de Heere wil een wereld, die Hem prijst en waarin alle maaksel Zijn lof zingt. Een wereld, die nu alleen komen kan in Jezus Christus en die haar eerste heerlijkheid reeds openbaart in den „nieuwen mensch“, in den mensch der wedergeboorte, die leeft uit een waar geloof naar de wet Gods, Hem ter eer“.

Enschede.

Mr J. MEULINK.

LITERATUUR EN KUNST

WAT HEEFT DE SCHILDERKUNST ONS TE ZEGGEN?

I.

De meeste mensen beschouwen de schilderkunst als een nabootsing van de werkelijkheid.

Meer verlichte geesten zeggen, dat de kunstenaar de werkelijkheid herschept en spreken dan van „her-schapen werkelijkheid“ — projecteeren van innerlijke aandoeningen in een visueel vorm — en meer van die diepzinnigheden.

Zullen we echter gaan debatteeren over wat „werkelijkheid“ of „hergeschapen werkelijkheid“ is, dan zijn we nog niet direct klaar, dan raken we filosofische problemen, die wij niet vermogen op te lossen.

De kunsthistorie is er om te bewijzen, dat niet alleen in iederen tijd de „werkelijkheid“ voor den kunstenaar weer anders was, maar bovendien ook nog voor iederen kunstenaar persoonlijk weer anders.

Nu zult ge natuurlijk zeggen: „Dat weten we wel, maar een mensch was dan toch maar een mensch, een boom een boom en een stoel een stoel“.

Waarmee ge zooveel zeggen wilt, dat ge u tevreden stelt met een zekere „variëteitbreedte“. Buiten die variëteitbreedte begint het u al te dol te worden, dan denkt ge aan schilderijen van Picasso, Mondriaan en dergelijke uitingen; daarmee zij we echter weer bij ons uitgangspunt teruggekeerd: „Wat is werkelijkheid en waar zijn haar grenzen“?

Tal van filosofen in alle eeuwen hebben getracht daar een antwoord op te geven. Zij hebben soms tal van voorschriften geformuleerd, een aesthetica, waaraan h.i. de kunstenaars moeten voldoen. Zelfs kunstenaars hebben daaraan meegedaan en niet zelden in lijvige boekwerken omschreven, wat opgave en doel van de schilderkunst is, soms zeer scherpzinnig en blijk gevend van buitengewone geleerdheid.

Het overgrote deel van de kunstenaars, waaronder de allergrootsten, hadden geen lor verstand van filosofie. Zij schilderden voor 't lieve vaderland weg en laptten alle voorschriften aan hun laars.

De filosofen en aesthetici hadden steeds het nakijken en begonnen dan min of meer verbluft opnieuw te formuleeren.

Inplaats van den kunstenaar iets voor te schrijven, is het beter dat wij vragen, wat hij ons te zeggen heeft. Nu kan dat op allerlei manieren.

We kunnen ons voor een schilderij plaatsen, b.v. een schuttersstuk van Frans Hals, en ons pijnigen met de vraag, wie daar nu allemaal op staan. We kunnen stoffige archieven doorsnuffelen en onomstootelijk bewijzen, dat die en die er op staan.

We kunnen een half leesbare handteekening bestudeeren op een schilderij en door allerlei scherpzinnigheden, als factuur, kwaliteit van doek of paneel, details van de voorstelling etc., bewijzen, dat het een Jan Steen is. Geluk er mee!

We kunnen met veel geduld en kosten een geschiedenis schrijven van „De ontwikkeling der chirurgie in de schilderkunst“.

Prachtig! Maar ge begrijpt wel, dat iedere werkelijke ontroering, ieder kunstgevoel en kunstgenot bij al die werkzaamheden verre kan zijn. Er is dan ook veel geschrijf over schilderkunst, dat ons koud laat en ons inzicht en aanvoelen van kunst niet in het minst verdiept.

Had de schilder kunnen „schrijven“ wat hij voelde en wat hem bewoog, dan had hij het niet „geschilderd“!

We kunnen nóg zoo scherpzinnig ontleiden, nóg zoo intelligent ontwarren, we kunnen nooit tot de kern doordringen, het blijft om-schrijven.

Niettemin hoopt de schrijver van deze artikelen, dat

zijn opm
gen bjd
naar.
Het is
ten naa
kunst de
We ze
We ze
heeft ge
nen gev
We m
dat lede
zijn he
is een
We zij
Nu staa
zoo schr
enfin, u
We he
en een
Nu is
ontstelt
oude ge
eens hee
Onze
andere g
ze onder
publieke
gezet, ja
hun niets
gebouwe
machtig
Alleen
uit kunn
musea be
een bree
uit kunn
heid voo
Hoogs
van een
raire kun
Een an
legd won
dende,
zich hier
riseert, k
mijmert,
van de s
Wij ha
sche kun
besproke
een niet
volg van
ook onze
Hoe he
treft mer
kunst, aa
men naar
mediteer
beroert n
Van ee
kunsten
speuren.
kleine le
waar wij
van den
schap be
Wij zo
vergelijk
geeren o
het alge
Er is v
buiten t
organisat
Het zo
te toonen
de verwe
beeldende
auteurs.
Hoe va
van beel
romans.
De voo
kunstu
woordiger
gelijk.
Dat me
het hebbe
of, wat o
kunst wil
tie. Zeer
aard. Wa
een rol s
uitingen
oordeeld
gaan om
aanshou
in een s
stelling b
Aanvall
waarin m
dat men r
pel er is,
leefkoost
nog omha
tuiging.